

FRANS ACKERMAN

Op 22 juli a.s. zal het precies 600 jaar geleden zijn dat Frans Ackerman vermoord werd.

Wie was die Frans Ackerman feitelijk? Op dergelijke vragen krijgen wij altijd het antwoord wanneer wij te rade gaan bij onze Gentse gids bij uitstek : Pierre Kluyskens.

Wij laten hier een artikel volgen dat hij schreef een 12-tal jaren geleden. Dit gebeurt - zoals steeds - met de vriendelijke toestemming van de familie Kluyskens.

Wij hadden het in een van onze vorige bijdragen over een geducht drietal : Jan Yoens, Pieter van den Bossche en Frans Ackerman en wij stelden ons toen de vraag wie van hen in zijn bed stierf en wie een gewelddadige dood, het gewone lot van de meeste politieke figuren uit de XIVe eeuw?

Voor Jan Yoens deken van de zgh “kleine neringen” kwam het antwoord al even snel als zijn tragisch einde : vermoord, wellicht met een wapen eigen aan de Borgias en aan zovele Italiaanse families : vergift; waarmede men eeuwenlang zijn tegenstrevers op een elegante manier, meestal ongestraft, heeft uitgeschakeld.

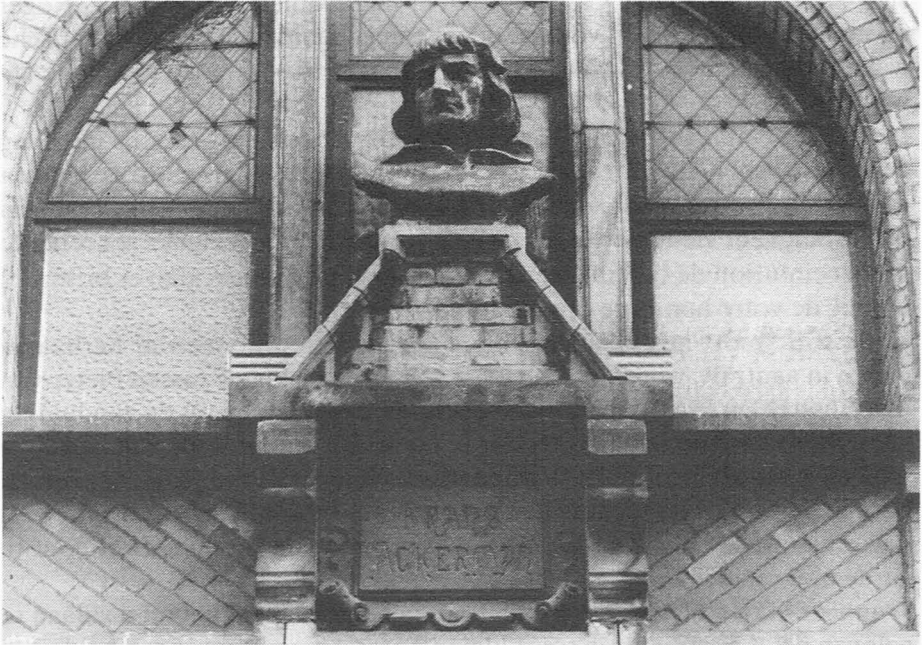
Pieter Van den Bossche heeft bergen moed, dapperheid en trouw aan zijn stad verzet, tienmaal de dood op het slagveld getrotseerd indien niet uitgedaagd, doch week na onmogelijke avonturen naar Engeland uit, waar hij in een of andere voorloper van de Londense pubs zijn lotgevallen en heldendaden met veel kleur uit de doeken deed en dan stierf zowat als een kapitein die alle stormen op alle zeeën zou hebben overleefd om dan rustig zijn pijp aan Maarten te geven.

Frans Ackerman is zeker niet de minst rumoerige van het Gentse trio desperados geweest.

Men heeft vijf eeuwen na zijn dood nog eens aan hem gedacht toen men een straat trok van de Kelderstraat naar “den Krommen Esch”, d.i. van Veestraat tot Apostelstraat; de straat kreeg de naam Frans Ackerman, François Ackerman zoals het toen heette, een zgh Gentse volksheld.

In het zevende en laatste hoofdstuk “Korte levensschets der beroemde Gentenaren” van zijn Beschrijving van Gent, schrijft Célis : Akkerman Frans († 1387). Dappere krijgsman en staatkundige. Was bevelhebber van 't Gentsche Volk onder Philips van Artevelde. Na dezès dood werd hij tot hoofdman van 't leger verkozen : hij veroverde Damme en werd verraderlijk vermoord te Gent door Galladijn.”

Altijd maar hetzelfde liedje : de heldendood op het slagveld, in volle glorie, of de verraderlijke moord, alsof er werkelijk geen ander einde kon komen aan het leven van iemand die in die jaren zijn stad lief had!

Zo zou Frans Ackerman er kunnen uitgezien hebben. Eén van de gevelbeelden van het huis Borluutstraat 4. Foto Stadsarchief.

In zijn “Volledige Beschrijving van Gent” in 1857 verschenen, had de hoofdonderwijzer J.J. Steyaert het ongeveer op dezelfde manier gezegd : “Frans Ackerman. Overleden in 1387. Dapper krijgsman en staatkundige. Bevelhebber van ’t Gentsche krijgsvolk, onder Philips van Artevelde, werd hij, na den dood van dezen, tot hoofdman verheven en toonde zich moedig en menschlievend.”

Aan deze hoedanigheden van moed, menslievendheid en staatkunde voegt Victor Fris er nog een andere toe : “deze Vlaamsche krijger en “diplomaat”.

Diplomatie, filantropie en vechtlust rijmt men tegenwoordig niet gemakkelijk aaneen; in de XIVE eeuw was het wel mogelijk zoals eeuwen voordien Mozes een vredelievend mens, een jurist en een strateeg van het zuiverste karaat had kunnen zijn.

Ergens in mijn bibliotheek, “rust” er een werk, mooi-romantisch ingebonden, in twee delen : “Les Gantois en 1382” drame en seize tableaux par Gaspard De Cort. Het werd in 1841 in Antwerpen uitgegeven en is vandaag nog weinig leesbaar omdat het van stijl zo gezwollen is als een tekst van Potgieter.

Filips van Artevelde, Yoens, van den Bossche, Ackerman, Lodewijk van Male, Simoen Bette en een hoop vrouwelijke schonen met name Margue-

rite, Anna, Cornélie en Clara worden er met Daniel, Ulric, Tobie, Roger en noem maar op, in het verhaal doorheen gegooid met weinig historische waarheid maar met een overvloed aan pathos om U de tranen uit de ogen te wringen.

Het eerste "tableau" is gewijd aan "François Ackerman" met als inleiding een tekst van Félix Bogaerts die boekdelen spreekt over de gezwollen romantiek van onze voorouders : "Levez-vous pour combattre, car voici que le Seigneur vient mettre un terme à votre affection; ceignez vos reins de votre ceinturion de bataille, car c'est aujourd'hui que vos glaives briseront le joug de votre honteuse oppression."

In de stijl "mort aux assassins, mort aux nobles", die men er herhaalde malen in aantreft, wordt in een vijftal scènes de discussie tussen Pieter van den Bossche en Frans Ackerman belicht die moet leiden tot de aanduiding van Filips van Artevelde als redder in nood. De auteur duwt van den Bossche en Ackerman allerhande wapperige zinnen in de mond die erg ruiken naar toneelwerk voor achterlijke patronages : "Parle, Pierre, parle... zegt Ackerman tot Pieter van den Bossche; ma poitrine est un coffret dont je garde moi-même la clé!"

Wanneer U tien bladzijden van dat proza hebt gelezen, begint u stilaan te geloven dat Ackerman een soort kleine Teresia is geweest of een held voor prijsuitdelingen : "Gloire à toi, Pierre! La patrie te bénira à jamais".

Zo literair aangelegd, zo lyrisch is Ackerman, de ruwe kerel, de trouwe dienaar van Gent, zeker niet geweest.

Ruw, hardvochtig, onbuigzaam, onwrikbaar is Ackerman geweest of schoon hij afstamde uit een patricisch geslacht doch in die jaren waren de zgh patriciërs, door de band ongeletterd en vechtlustig, mensen die het hanteren van om het even welk wapen waarmede men zijn evennaaste kon doden, als het nec plus ultra van de beschaving aanzagen.

En nochtans mag men zeggen dat Jonker Frans Ackerman zich wapengekletter, krijgsgedoe, dolken, zwaarden en andere moordtuigen weinig aantrok. Hij was een gentleman farmer voor de letter die tot vijftigjarige leeftijd deed wat de Romeinse keizers pas begonnen te doen wanneer zij het uitmoorden moe en beu waren : een tuin, laat staan een tuin die aardig op een eigendom van enkele honderden ha geleek, beploegen (of doen beploegen). Frans Ackerman was een gelukkig man, een man zonder zorgen op enkele details na, d.w.z. een slechte oogst, een dijkbreuk of een barkoude winter.

Wanneer Lodewijk van Male het echter wat te bont maakt en de Gentse rechten en voorrechten met een grafelijke nonchalance vertrapt, vervoegt Ackerman de rangen van de oppositie, sluit aan bij van den Bossche en wordt een hevige, fanatieke verdediger van de Gentse stede, een waard met dewelke men zal moeten afrekenen.

Misschien wel omdat hij als patriciër de rangen van de volkspartij heeft

vervoegd, wordt hij in een minimum van tijd, een populaire figuur, de leider naast Pieter van den Bossche.

Wanneer het voor de Gentenaren lelijk mis afloopt te Nevele, waar de militaire leiders sneuvelen, zijn er slechts twee figuren die zich onmiddellijk opdringen als redders in nood : van den Bossche en Ackerman; in augustus 1381 wordt Ackerman rewaert, kort daarop hoofdman, d.w.z. dat hij alle macht heeft veroverd, in feite over leven en dood heeft beslist in een stad die niets meer te verliezen, maar alles te winnen heeft in de onmeedogende strijd tegen de oppermachtige graaf.

Ackerman is een mooie, een zuivere figuur uit onze stedelijke geschiedenis iemand die oppermachtig was, een persoonlijke politiek had kunnen voeren, persoonlijk voordeel had kunnen nastreven, maar die uiteindelijk anderen de hoofdrol heeft overgelaten en vrede heeft genomen met ondankbare en levensgevaarlijke karweien. Ackerman was geen arrivist, hij had geen andere ambitie dan zijn stad tot het uiterste te verdedigen.

Hij had “de” grote militaire en politieke figuur in Gent kunnen worden, hij verkoos Filips van Artevelde op het podium te brengen. Hiermede heeft Ackerman zeker zijn verantwoordelijkheden en het gevaar niet willen ontvluchten want hij was het die aan het hoofd van de zgh “reizigers” d.w. de paras of de commando’s van de tijd, raids en razzias ondernam om Gent aan het nodige proviand te helpen.

Hij had echter te lang geleefd als een vreedzaam mens om niet elke vorm van geweld te mijden wanneer een andere oplossing nog mogelijk was. Ackerman was van hart en ziel een diplomaat die slechts naar de wapens greep wanneer elke andere oplossing totaal uitgesloten was. Hij heeft wonderen van takt, overleg en diplomatie verricht bij de bisschop van Luik en bij Joanna van Brabant. Zijn succes was toen zo groot geweest dat Gent hem als gezant afstuurde naar Richard II van Engeland. Wellicht had hij de Engelse monarch tot het verlenen van steun aan Gent kunnen overhalen, doch eeuwen vóór Wilson waren de Engelsen al heel trage pietten en de belofte kwam te laat : Filips van Artevelde en duizenden dappere Gentenaren waren inmiddels gesneuveld.

Ackerman, “rewaerd” uitgeroepen, tracht het nogmaals zonder geweld te regelen. Hij schippert nu eens handig dan weer onbeholpen, vooral in de strijd tussen Urbanisten en Clementisten, waarvan hij weinig benul heeft. De politiek van de van Arteveldes voortzettend, wedt hij alles op het Engels paard, doch het paard bleek op het Europees vasteland niet 100 t.h. in zijn schik te zijn.

Ackerman grijpt opnieuw naar de wapens, boekt succes in Oudenaarde, stad die hij domweg door een blunder van een van zijn luitenanten opnieuw moet prijsgeven.

Inmiddels is Lodewijk van Male, die Gent zoveel leed toebracht, gestorven en de Franse koning, de wispelturige Karel VI, wil nu korte metten maken met om het even welke vorm van verzet in Vlaanderen.

Ackerman bindt de strijd, een onmogelijke strijd aan doch hij tracht te onderhandelen, vrede te sluiten boven het bloedvergieten. Gent was echter op dat ogenblik een verloren stad : van den Bossche was gevluht naar Engeland, Vlaanderen had ingezien dat Filips de Stoute, opvolger van Lodewijk van Male, geen enkele toegeving meer zou doen.

Wellicht had Ackerman als een Spinola nog tijdig de vlucht kunnen nemen. Hij bleef in zijn geboortestad die hij niet wou verlaten in de pijnlijke dagen die zij doormaakte. Hij betaalde deze trouw met de dood : op 22 juli 1387 werd hij door Walterken, bastaard van de heer van Herzele, vermoord.

Hij was een trouwe dienaar van zijn stad geweest, een held die meer verdiende dan een straatnaam daar waar mensen die enkel op een politieke partijkaart konden bogen, later een standbeeld kregen.

Pierre KLUYSKENS

UITHANGBORDEN TE GENT (Vervolg)

Het uithangteken “In ’t Tonneke” was misschien afkomstig van een vroegere herberg op de Graslei. Onderaan het houten voorwerp, op een verticale as die er doorheen steekt, is een plaatijzeren schildje waarop de naam staat van de herberg en de uitbater. Op het deksel bemerkt men een brouwersmerk. Het “Postje” is een houten roodgeverfde postbus in miniatuur. Tijdens het interbellum zagen we dat teken boven de ingang van een kruidenierszaakje vooraan de Drongensesteenweg uithangen.

“In de Vuurtoren”, “In ’t Waffelhuis” (sic), “De Vlaamsche Brouwerij”, “Dégustation du cacao” (met matroosje), “Cartes Postales de la Zélande” (met vissersgezin) en “Crêmerie” maken deel uit van een reeks uithangborden die in 1913 door schilder René de Cramer werden vervaardigd om in Oud-Vlaanderen tijdens de Wereldtentoonstelling te Gent uit te hangen. Al deze houten borden zijn rechthoekig en beschilderd met een passende afbeelding.

In het *Oudheidkundig Museum der Bijloke* hangt het 17de-eeuws schilderijtje dat zeer waarschijnlijk als uithangbord bij een chirurgijn-barbier dienst deed. Dat satirisch tafereel draagt onderaan volgende tekst : “Komt heer en cnaep tot dat thier vol is. Ick scheer het schaep naer dat de wol is”. Dat werk is een kopie naar David Vinckboons (1576-1629). (44)